

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ В ІНФРАСТРУКТУРІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Стадник В.В., 2011

Основним структурним джерелом економічного розвитку нині визнано інноваційні чинники. Лише систематичний і цілеспрямований процес створення й залучення інновацій на підприємство забезпечує його якісні перетворення, формування й розвиток його конкурентних переваг, які, в свою чергу, створюють фундамент його кількісного зростання. Проте в Україні інноваційні чинники не стали основним джерелом формування конкурентних переваг. Значною мірою це зумовлено відірваністю дослідницького сектору національної економіки від сектору реального підприємництва. В свою чергу, така відірваність є результатом відсутності інноваційної інфраструктури, яка покликана сприяти дифузії інновацій у різні сектори економіки.

Говорячи про розвиток інноваційної інфраструктури в Україні, мають на увазі передусім ті її елементи, які сприяють трансферу технологій у виробничий сектор. Це фінансово-кредитні установи; зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси); технопарки (технологічні парки, агропарки, інноваційні парки); інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві); інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу); консалтингові (надання консультацій у сфері захисту інтелектуальної власності, реінжинірингу тощо) фірми, інноваційні та страхові компанії тощо. Дійсно, ці елементи є необхідними і важливими. Та визначальну роль у забезпеченні ефективності інноваційної інфраструктури відіграє її кадрова складова – професіоналізм та вмотивованість працівників, які здійснюють трансфер інновацій у підприємницький сектор економіки. Видається справедливим стверджувати, що саме ця частина інноваційної інфраструктури в Україні є її слабкою ланкою, яка гальмує організаційні процеси у виробничо-технологічній, консалтинговій і фінансовій складових.

Про мотиваційну складову інноваційної інфраструктури, яка фактично відсутня в Україні, йшлося у попередніх публікаціях [1, с.197-228; 2], де пропонувалось посилити зв'язок між ефективністю бізнес-інкубаторів, регіональних науково-технологічних центрів та центрів трансферу технологій і розміром додаткової винагороди тих представників місцевого самоуправління, які відповідають за розвиток підприємництва у регіоні. Тут же основну увагу хотілось би приділити компетентнісній складовій інноваційного розвитку, яка забезпечує процес створення та практичної реалізації інновацій.

Одним із шляхів прискорення дифузії інновацій є зміна акцентів у підходах до підготовки фахівців в межах вітчизняних університетів – шляхом наближення університетів за своїми принципами роботи до підприємницьких організацій. Це передбачає формування нової психології поведінки випускників – не пошук місця роботи у статусі найманого працівника, а підприємницька поведінка – пошук можливості створення для себе робочого місця на основі отриманих знань. Така психологія має бути властива не лише випускникам економічних спеціальностей, де цим питанням приділяється належна увага, а й випускникам у інших галузях знань.

Як показав досвід роботи із магістрами за спеціальністю “Управління інноваційною діяльністю” в Хмельницькому національному університеті, випускники бакалавріату з нееконічних спеціальностей суттєво програвали на початку навчання у креативності та ініціативності своїм однокурсникам із випускників бакалавріату факультету менеджменту. Проте в процесі навчання вони набули відповідних навичок і стали спроможними до підприємницького мислення, стали бачити перспективу практичного застосування спеціальних знань через реалізацію інноваційних проектів, які були обґрунтовані ними у ході написання магістерської роботи.

Отже, доцільно поширити підприємницьку складову освіти в університетах на усі спеціальності. Це дасть змогу перейти від концепції функціонування університету як створювача і поширювача знань

(класичний або дослідницький університет) до значно місткішої за функціями концепції створювача і поширювача знань для їх практичного використання (так званий підприємницький університет). У такому університеті має приділятися значна увага процесам трансформації наукових знань у продуктивні ідеї, придатні для комерційного використання. Це вимагає педагогічної та освітньої орієнтації на підприємництво, що передбачає культивування у майбутніх фахівців усіх спеціальностей філософії підприємництва як особистої життєвої філософії, фокусування у освітньому процесі на прикладних аспектах застосування отриманих знань, формування навичок обґрунтування і прийняття рішень, пов'язаних із практичним втіленням нових ідей тощо.

Концепція підприємництва має домінувати і в управлінні розвитком університету, посиленні його зв'язків із реальним бізнесом, представники якого можуть стати замовниками інновацій. В основі розвитку підприємницького університету доцільно виділити наступні принципи: ідея підприємництва є центральною і домінуючою у плануванні системних перетворень; розвиток гнучкої периферії, яка служить для посилення зв'язку із реальним бізнесом; диверсифікація джерел фінансування, в тому числі через технологію фандрайзингу; культивування підприємницької культури у підрозділах університету шляхом підтримання ініціатив, які підвищують гнучкість і конкурентоспроможність університету на ринку освітніх послуг.

Тісний зв'язок університетів із бізнес-середовищем забезпечується врахуванням регіональних особливостей бізнес-середовища і його галузевих пріоритетів, що дає змогу відповідним чином планувати його наукову діяльність (яка матеріалізується у наукових розробках, що знаходять застосування передусім на підприємствах Подільського регіону) та розвиток напрямів освітньої діяльності. Так, наявність у Хмельницькому національному університеті різних факультетів дає можливість гармонійно і взаємовигідно поєднувати підготовку фахівців у сфері інженерних та інформаційних технологій і у галузі економіки, менеджменту, маркетингу та фінансів. Тісна співпраця технологічних та економічних факультетів полегшує роботу з комплектації викладацького складу фахівцями високої кваліфікації для викладання спеціальних дисциплін. Зокрема, підготовка бакалаврів з менеджменту за спеціалізацією "Менеджмент організацій" передбачає вивчення системи технологій, що використовуються у малому та середньому бізнесі. За рішенням Ради інституту економіки та менеджменту, даний курс поділено на блоки, кожен з яких читається викладачами відповідних технологічних дисциплін. Наявність відповідних лабораторій, оснащених сучасним устаткуванням, дає змогу майбутньому менеджеру зрозуміти особливості технологічного процесу, а значить – уявляти можливості та напрямки раціоналізації його перебігу, вдосконалення організації та управління ним. Водночас і технологічні факультети залучають викладачів менеджмент- і бізнес-дисциплін для читання відповідних курсів технологам, що дає уявлення представникам технічних професій про специфіку бізнесової діяльності, особливості поведінки підприємства на ринку і того, який внесок можуть зробити технічні фахівці у зростання конкурентоспроможності підприємства. Такі знання підвищують їх цінність на ринку робочої сили, оскільки наявність, крім фахових, ще і знань з менеджменту підприємницької діяльності відкриває для них можливість започаткування власного бізнесу.

Очевидно, що реалізація ідеї підприємницького університету для вітчизняних ВНЗ є доцільною з огляду на необхідність посилення інноваційної складової інноваційного розвитку національної економіки. Саме університети мають усі підстави для того, щоб стати центральною ланкою інноваційної інфраструктури.

1. Стадник В.В. Системне забезпечення мотивації інноваційного розвитку підприємницьких структур: моногр. / В.В. Стадник. – Хмельницький: ХНУ, 2009. – 271 с. 2. Стадник В.В. Економічна ефективність функціонування центрів підтримки інноваційного розвитку / В.В. Стадник, В.М. Йохна / В зб. тез XVI Міжн. наук.-практ. конф. "Структурно-інституційні зміни та інвестиційно-інноваційний розвиток регіону". Чернівці. – 2007. – 508 с. – С.129-132.